

Історія 8

**ЗАПОРІЖЖЯ
КРАЙ ЗА ПОРОГАМИ**

-

**ТАТАРСЬКЕ
ЛИХОЛІТТЯ**

ЗАПОРІЖЖЯ

- Запоріжжя, це південні землі України над Чорним Морем та долішнім Дніпром.

- Там де Дніпро повертає на південь, Ріка натрапляла на скелі, острови та валуни (boulders).
- Тут вода шуміла, були вири і водопади.

Монастырь
на Днепре
у Караула
1914

- Там де Дніпро повертає на південь, Ріка натрапляла на скелі та валуни (boulders).
- Тут вода шуміла, були вири і водопади.

- Ці каміння та течія впадають понад 32 метри і утруднюють водно плисти в гору чи вниз Дніпром.

➤ Карта порогів, коло 1660 р.

- Тільки найбільш хоробрі, та найбільш обзнайомлені відважувалися плисти Дніпром.
- Інші, витягали судна і переправлялися довкола порогів по березі.
- Це було дуже небезпечно.

➤ Карта порогів, кінець XIV століття.

- Нижче порогів, Дніпро поширюється, і розливається на менші рукави (**branches**), і плавні (**marshy meadows**) покриті очеретами і кущами.
- Тут знаходяться безліч островів вкриті кущами, деревами і травою.
- До Дніпра тут впливає багато річок.
- На суші, знаходиться велика кількість тварин і птахів, а в річках і в Дніпрі, багато риби.

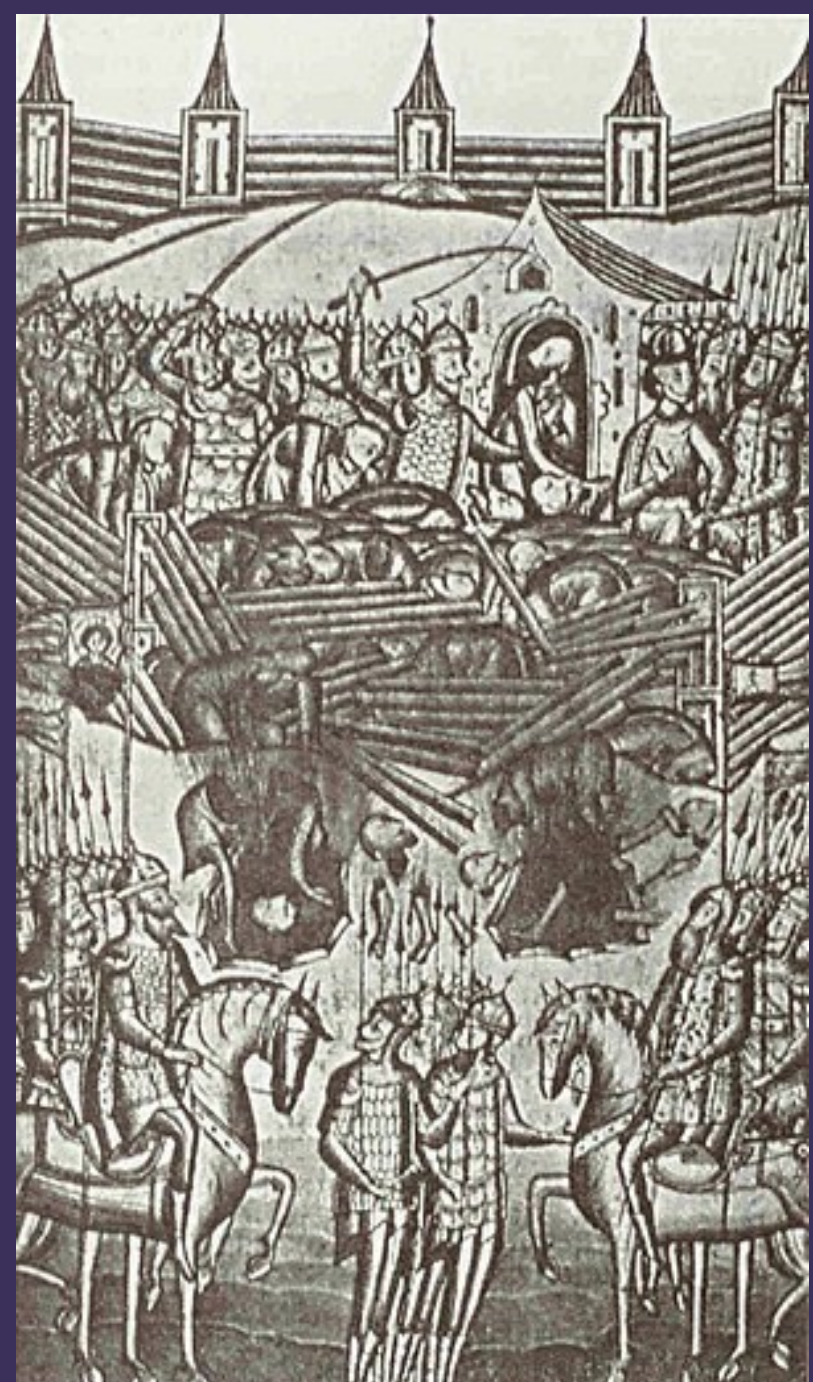
➤ Дніпро нижче порогів.

- Від 14-го до 17-го століть ці землі називалися «*Диким Степом*» або «*Великим Лугом*», тому що ці околиці були майже безлюдними, і тому що тут кочували татарські загони.
- Трава степу, яка називається тирса або колива, росла так високо, що вершник на коні міг сховатися.
- Тільки найсміливіші люди і чумаки вибиралися в дикий степ, тому що в степу знаходилося дуже багато небезпек.

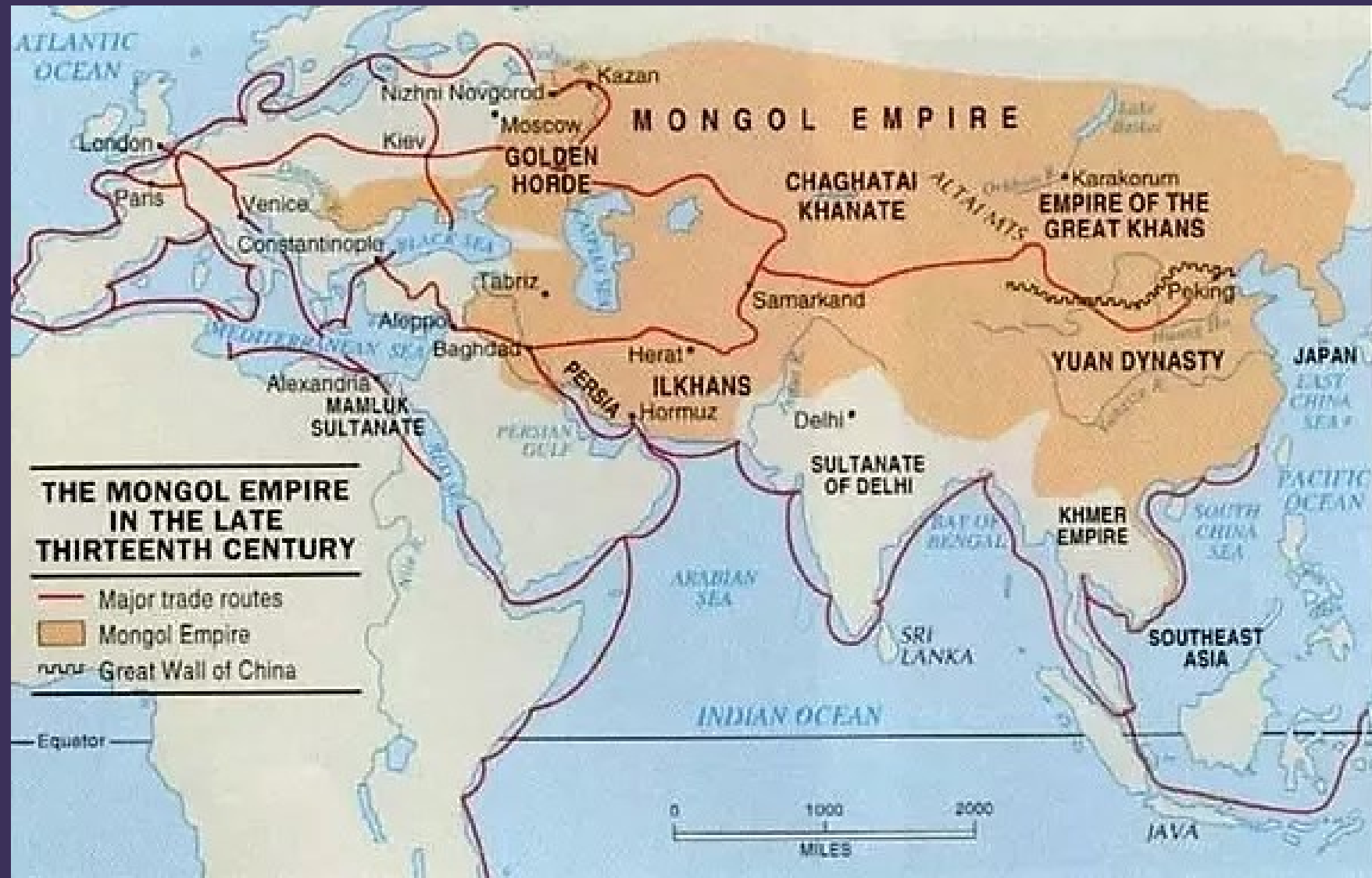

ТАТАРСЬКЕ ЛИХОЛІТТЯ

- В році 1240 хан напав на Київ, та спустошив місто (destroyed it).
- Цим нападом, монгольські війська закінчили Княжу Добу української історії.
- Починається володіння монголів на півдні України – на особливо у «дикому степу.»

- Наступних 60 років, Монгольська Імперія володіла майже цілою Азією як і Київською Руссю.

➤ Карта Монгольської Імперії, коло 1300 р.

- Після недовгого часу, Монгольська Імперія розділяється на менші князівства.
- Чому?
 - імперія за велика;
 - внутрішні сварки між ханами / племенами;
 - дивна система спадкоємства і боротьба за престіл.
- Імперія ділиться на багато менших ордів, із своїми призначеними околицями.

- Монгольські орди склалися із багатьох племен (**tribes**) та народів, кочовиків (**nomads**) і міщан, які єдналися у велике багатокультурне і багато релігійне суспільство.
- Між найбільшими племенами провідних кочовиків Золотої Орди були половці, кумани та татари.

- Ці плем'я часто переселялися (**moved**) в пошуках нових територій, і деякі татари оселилися на кримському півострові, підкоривши італійських, вірменських та грецьких мешканців-купців Криму та північного при-чорномор'я.

Велике
князівство
Литовське

ЗОЛОТА
ОРДА

Азовське море

улус
Крим

Воспоро

Кирим
(Солхаті)

Кафа

Матрега

Копа

Мангуп
(Феодоро)

Кирк-Ор

Юрзона
Чембало

Феодоро

Володіння
Генуї

Джаліта

Бата

Чорне море

- Тут, вже з кінцем 13-ого століття, створено Кримське Ханство, в якому швидко розвивалися міста, торгівля і ремесла.

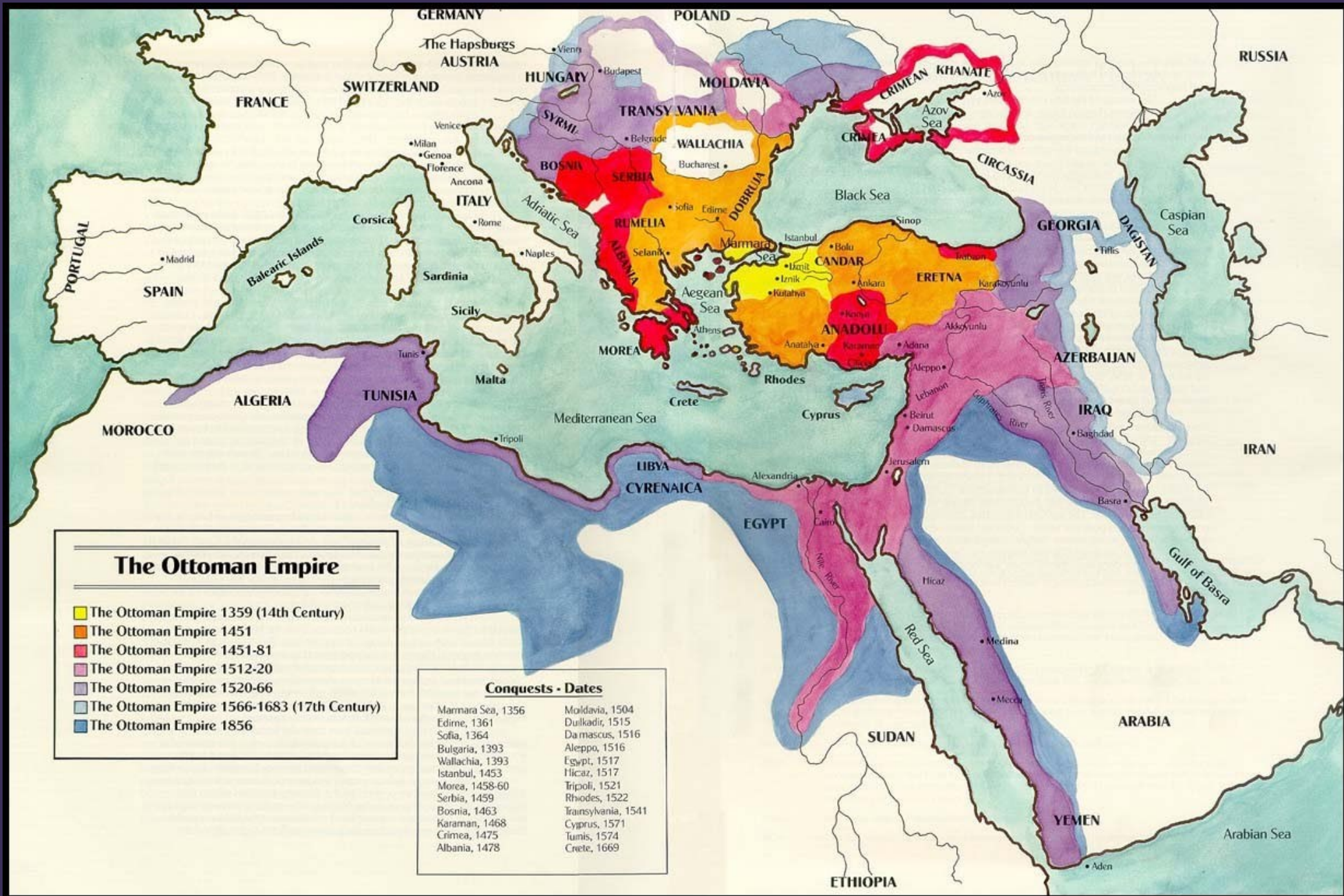
- До 1482, литовські князі і Татарське Ханство мають договір не нападати на один одного.
- Після 1482, цей договір уривається (**falls apart**) і на територію України починають наїздити татарські загони у пошуках невільників (**slaves**) та загарбств (**booty**).
- В той сам час, нова могутня імперія зростає на місці Візантії – а це Османська Туреччина (**the Ottoman Empire**).

- В середині 15-го століття, Татарський Ханат програє війну з Османською Імперією (Туреччиною), і стає васалом (vassals – dependents) турків, які в 1453 здобули Константинопіль і завалила Візантійську Імперію.

➤ *«Вхід Махмеда II в Константинопіль»,
Фаусто Зонаро, 1907.*

- В половині 15-того століття, Татарський Ханат програє війну з Османською Імперією (Туреччиною), і стає васалом (**vassals – dependents**) Османської Імперії, яка в 1453 здобула Константинопіль і завалила Візантійську Імперію.
- Турки перебирають майже усі землі Візантії, а побережжя Чорного моря стає їхнім запіллям (**borderland**).

- Співка (alliance) між турками і татарами відрізує Польсько-Литовську державу від Чорного моря, і дає татарам могутнього (powerful) хоронителя.

➤ *«Султан Махмет II», Джентіл Белліні, 1480.*

- Співка (alliance) між турками і татарами відрізує Польсько-Литовську державу від Чорного Моря, і дає татарам могутнього (powerful) хоронителя.
- Ця співка також дає поштовх (motivation) татарам нападати на Україну, у пошуках в'язнів щоб продавати їх туркам, арабам і азійським ордам.

- Татарські напади є жорстокі, і тривають від весни по осінь:
 - беруть багато полонених,
 - грабують,
 - палять,
 - нищать, включно із містечками і містами, між ними Київ, Розатин, Почаїв, та багато інших.
- Чому?

- Чому?

- Ринок (the market for) на невільників дуже поплатний (lucrative).
- Дівчат продавали в гареми та в службу багатим.

- Ринок бранців у місті Кафа, Крим.

- Мужчин продавали щоб служити гребцями на османських галелях (galleon war ships).
- Переважно людина витримувала менше 18 місяців на галейі.

➤ Бранці на османські галейі.

- Молодих хлопців (6-18 років життя) продавали туркам до війська.
- Їх вивчали на мусульманів, та вишколювали у найкраще військо в Імперії - яничари.

➤ Яничари в бою.

- Феодальна польська аристократія мала за головний обов'язок обороняти землі держави перед всіма ворогами, але вони не протиставилися (defended) проти річних наїздів татарської орди.
- Чому польська шляхта не охороняє села та міста на краях Польсько-Литовської держави?
 - брак фінансів,
 - не мають охоти ні відповідної зброї,
 - не дбали що українське-православне населення гине.

- В наслідок браку відповідальності польської шляхти та польського короля, хоробрі люди почали гуртуватися в малі озброєні групи, щоб боротися проти наїздів татар.
- Їх історія записала назвою «уходники», від слова «уходи» що означає подорож, або прогулька на полювання.

- Але хто були ці “уходники”?

1. князі і дружинники Княжої Доби які не захотіли служити литовцям і полякам
2. втікачі від панщини - кріпаки
3. ловці, мисливці, рибалки
4. хоробрі люди в пошуках пригод
5. розбійники (robbers- criminals),
6. втікачі від польської влади

- Перші записані згадки про цих людей з'являються в 1474, в 1489, і в 1492 роках.
- Вони описують волелюбних, озброєних і хоробрих людей степу.
- Польський Літопис 1492 р. теж описує організовані напади на татар і турків.
- Літописець уживає татарське слово «козак» щоб назвати цих «втікачів від панів».

➤ «Сторожа над Дніпром», Йосиф Брандт, 1878.

- Слово *Козак* має декілька пояснень:
 - від половецького слова «*Cosac*», що означало «варта» або «чота» (*guard*)
 - від кримськотатарського або тюркського слова «*Qazaq*» — що означало «вільна людина», «авантюрист», «шукач пригод», «бурлака»,
 - від тюркського слова «*Kazak*» — що означає «вирізати або оголити гострим інструментом», «поголений», «безбородий», також можливо що з оголеною головою.

➤ «Козак на чатах»,
Ю. Брандт,
1881 р..

ПІДГОТОВИВ МГС. АНДРІЙ ПЕРЕКЛІТА

ШКОЛА УКРАЇНОЗНАВСТВА
ТОВАРИСТВА
“РІДНА ШКОЛА”
В ДЕТРОЙТІ

2020– всі права застережені